

List za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar proizvajajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako (199) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosim ponovite jo takoj.

Vorbanič odproščen!

Vrbaniča (Vorbaniča), o katerem je lesni trust lagal v svet, da je hotel ustreliti biriče, ko so prišli po njega, je porotno sodišče po petnajst minut trajajočem posvetovanju spoznalo nekrimiv. Porotniki so s svojim izrekom obsodili tudi lesni trust, njegove mahinacije, pa tudi biriče, ki so napadli mirnega naselnika sredi ninesotkih šum po vzoru tolovaja na divjem Zapadu. Izrek porotnikov bo koristil tudi vsem drugim naselnikom v Minnesoti, katerim lesni trust dela škodo s poplavam njih zemljišč.

Obravnava je spravila zelo zanimive dogodke na dan. Biriče je vodil neki John Movrn (najbrž Muren) iz Dulutha, rodom Slovence. Izgovarjal se je, da ma je šerif naročil, da naj Vorbaniču brani, da ne bo podil kompanije z njegovega sveta.

Movrn je na predvečer nabral nekaj dvomljivih ekzistenc in govoril v mestu, da gre ribariti, ko je odhajal na šloveski lov. Ko je bila "hrabra" četa z vsem preskrbljena, je odšla v šumo, da doseže s silo, ako se ji ne posreči z lepa.

Movrn je pričal, da je ponudil Vorbaniču \$550 za odškodnino. Vorbanič je pa baje zahteval \$1.000. Naobratno pa Vorbanič pravi, da je imel Moverna in njegove tovariše za navadne barabe. Nihče mu ni pokazal zvezde kot znak šerifovanja. In ko je žena prišla z lovsko puško, so tekli vsi. Najbolj je tekel Movrn, za njim pa njegovi pajdaši. Vorbanič bi bil lahko postal vse kot srne; pa je streljal v zrak za strah, kar je povzročilo, da so bili Movrn in njegovi tovariši še bol urnih krač.

O njegovi aretaciji pripoveduje Vorbanič nadalje:

V drugič sta prišla dva druga tuja človeka. Vrgla sta ženo na tla. Žena je klicala na pomoč. Slučajno sem imel takrat žile v rokah in nisem vedel kaj se godi. Z vilami v rokah sem hitel na pomoč, kar se vsuže toča krogelj na mene in bil sem zadet.

Afera Vorbanič bo spametovala tudi tiste rojake, ki ponekod jokajo, da nimajo še slov. policajev.

Vsekakor je pa značilno, da je rojak šel lovit rojaka, brat brata, da se je ponižal po lastni izpovedi pred sodiščem za mešetarja in ponižnega hlapca lesnega trusta. Ako bi lesni trust vedel, da je pravica na njegovi strani, bi ne pošiljal Vorbaniču sebi vdanih slov. mešetarjev, marveč bi Vorbaniča prisilil sodnijskim potom, da ugodí njegovim željam.

McMahon zagovornik Vorbaniča je dejal ironično: John Movrn je bil najboljša priča.

To pirznaco tudi mi. Saj je iz izpovedi Moverna poznati, da lesni trust ni imel pravice brez dovoljenja Vorbaniča ploviti lesa po reki in da je Vorbanič imel pravico spoditi vsakega s svojega zemljišča, ki se ni izkazal kot sodnijski vslužbenec.

Izpoved Moverna, katero je zagovornik v plohi vprašan izsilil iz njega, je najbrž toliko učinkovala na porotnike, da so izrekli: **Vorbanič ni kriv!**

Priznanje moramo pa izreči Lavietu in Stipetiču, ki sta se zavzela za preganjanega rojaka po lesnem trustu. Preskrbela sta mu naboljšega kazenskega zagovornika. Prvi je bil za Vorbaniča tolmač pri obravnavi, drugi je pa postavil varščino za njega.

Vorbanič in Stipetič sta Hrva-ta, Lavie je Slovenec.

Priporočajte in širite jugoslovansko socialistično časopisje v Ameriki: "Proletarec", "Radniška Straža", "Svjetlo", "Narodni Glas".

ŠKOFOVA IZJAVA.

Ameriški škof msg. John N. Stariha je bival še pred kratkim v stari domovini. Tekom svojega bivanja je pa opazoval vso podivjanost in nedostojnost klerikalne stranke S. L. S. Te študije so ga privedle do tega, da je izjavil:

"V Ameriki je duhovnik, ki politizira v cerkvi, nemogoč; kdor bi v cerkvi razlagal mesto Kristusovih nauk politiko, pa naj bo v korist katerekoli stranke, ni ga delatela občutna kazen od škofa. Zato pa uživa ameriška kat. duhovščina spoštovanje v vseh krogih. Če pogledate v nedeljo v ameriške cerkve, videli boste, da so polne in zvečine moških. Na Kranjskem so cerkve sicer tudi polne, pa zvečine samo ženskih.

Msg. Stariha se je razgovarjal s prijateljem lista "Zarja", socialističnega dnevnika v Ljubljani. Na njegovo izjavo je pa odgovorila soproga omenjenega: "Prevzvišeni, ker se že o tem razgovarjamo, naj Vam povem, da sicer hodim v cerkev k maši, toda k pridigam ne zahajam, in sicer zato ne, ker politike s prižnice ne maram slišati." Škof ji odgovori: **"Prav imate! To nisem slišal samo od vas, temveč že od sto drugih. V cerkev spada božja beseda, ne pa politika. Slovenska duhovščina bo koncem koncev itak podlegla s svojimi nazori in svojo politiko v cerkvi, vsaj drugače ni mogoče; toda pri tem bo trpela tudi vera in cerkev, kar je meni, kot škofu, zelo hudo."**

Msg. Stariha je glede politike v cerkvi istih nazorov kot dunajski in praški nadškof. Z msg. Starihom se strinjata tudi g. Nemanič, predsednik slov. amer. tiskovne družbe, ki izdaja "Amerikanskega Slovence", in g. Gorup, urednik omenjenega lista. Omenjena sta podala izjavo, v kateri stoji določeno, da pojde vsak hujskajoč spis ali dopis v koš, pa naj prihaja od katerekoli osebe. Stvarne in znanstvene razprave o socializmu so jim pa dobrodošle. Naobratno pa ima socialistična stranka v svojem programu, da je vera privatna zadeva vsakega posameznika. To smo povedali, da bo vsakdo razumel, kako lahkomišlono je neki župnik pričel boj in pri tem boju pa še zlorabljal vero, predno preidemo na fakta.

Nad dve leti je bil mir. Nakrat je A. S. pričel napadati "Gl. Sv." Napadi niso uspeli in pričel je napadati osebe okoli "Gl. Sv." Ker se to ni pomagalo, je padel po vseh socialistih, češ, da so socialisti — seveda vsi — tatovi, in njihredneži. Zdaj je pridobil in nahujskal za ta boj še župnika J. K. Z združenimi močmi sta padla po vseh: po "Gl. Sv." in osebah okoli nje; po "Proletarec", po posameznih sodrugih, semintu pa pavšalno po vseh. Ta Kaša sta pa belila z znanstveno naivnimi vprašanji, poleg pa kazala na posamezne sodruge, češ, taki so, poglejte jih. N. pr. neki Zavrtnik ima v svoji sobi sliko, na kateri so duhovnika. Zavrtnik je imel res tako sliko in mu je žal, da jo še danes nima. Slika je satira na francosko revolucijo. Izdelal jo je katoliški umetnik, ki je udahnil na platno zgodovinske dogodke v francoski revoluciji, kot jih pisatelj napiše na papir. Original je pravi umotvor. Zavrtnik je pa imel le bakrorez. In če bo A. S. potoval kedaj preko Francie, bo našel omenjeni bakrorez pri svecodomslecih, socialistih, katoličanih in škofih. Našel ga bo pri zagovornikih in nasprotnikih velike francoske revolucije, ki je globoko posegla v življenje vseh narodov.

Ta fakt nismo objavili, da bi se zagovarjali ali zagovarjali odr. Zavertnika, marveč, da dokazemo, kakšnih podlih, nizkih, izživajočih in hujskajočih sred-

Splošen pregled.

Čikaški kapitalistični časniki so izračunali, da je bilo v Chicagu od 22. oktobra 1909, od dne, ko so obesili zadnjega morileca, pa do danes 548 umorov. Kapitalistični časnikarji trdijo, da je bilo radi tega zvršenih toliko umorov, ker ne obejajo morilec, kot mesar klobase v dimnjik.

Ta trditve kapitalističnih časnikarjev le dokazuje, da so kapitalistični časnikarji tudi glede tega žalostnega pojava zelo površni, da se ne potrudijo študirati vzroke za hudodelstva.

stev se je posluževal župnik A. S. v nizkotnem boju "Amer. Slov." proti socializmu, dokler nista predsednik tiskovne družbe in urednik omenjenega lista v smislu izjave msg. Starihe ustavila njegovo hujskajoče pisarenje.

To je en fakt. Našteli bi jih pa lahko sto. Obče znano je, da so nam na razpolago angleški soc. listi. In če bi bili tako hudobni, kot je hudobno napadal A. S. socialiste, nam ni treba bilo drugega kot zbrati cvetke njegove pisarije in priobčiti jih v angleškem jeziku in cela Amerika, pa tudi ameriški škofje, bi zvedeli, kakšni nižji katoliški duhovniki so ponekod.

Izjavljamo pa, če se enkrat ponovi kaj takega, da ne bomo priznali, da bodemo take hujskaje izročili vsemu ameriškemu ljudstvu v sodbo, prerezali pa tudi ni Damoklejevga meča, ki še danes visi v podobi sodišča nad nekim hujskajočim, ki je v sveti jeziki podtikal nekemu sodrugu popolnoma izmišljena, pa lopovska dejanja, da se bo naučil, da v slovensčini kazalni zaimki zaznamujejo predmete s tem, da kažejo na nje.

Popolnoma se pa strinjamo z g. Nemaničem in g. Gorupom: Vsaka znanstvena in stvarna razprava o socializmu je dobrodošla.

Iz polja delavstva.

Delavske organizacije v Los Angelesu, Calif., so minulo leto pridobile 6874 novih članov. Delo pospešujejo dobri organizatorji in pa general Otis, lastnik časopisa "Los Angeles Times", kateri vodi križarsko vono proti organiziranemu delavstvu.

Brezposelni delavci v južnih državah so apelirali na socialističnega kongresnika Bergerja, da naj vporabi vse svoje sile v kongresu, da se prepreči nadaljna importacija pogodbenih delavcev iz Meksike po ameriških železniških družbah. Berger je izročil stvar naselniškemu biro. Pritožba se glasi, da so železniske družbe v Arizoni in Californiji zadnje dni importirale čez 3000 Meksikancev.

Legislatura v državi Nevada je sklenila zakon, kateri prepo-veduje nočno delo med 10 uro zvečer in 6 uro zjutraj za ženske. Zakon se zlasti nanaša na dekleta med 16 in 25 letom. Tak zakon že obstoi v Indiani in Massachusetts.

Prihodnji mesec se vrši letna konvencija organizacije Western Federation of Miners v Butte, Mont. Konvencija bo najbrž odobrila posebni asesment za obrambi sklad bratov McNamara.

Organizirano delavstvo širom Zedinjenih držav namerava proglašiti generalni štrajk po vsi republikli na prvi dan sodne obravnave napram bratoma McNamara v Los Angelesu, kadar se prične. Unije v Canadi se tudi soglašajo s tem.

Delavske razmere v Calumetu, Mich., so zelo slabe. V tamošnjem rudniku Tamarack No. 5 je ogenj že par tednov, in nihče ne ve, kedaj ga nehalo goreti.

Splošen pregled.

Čikaški kapitalistični časniki so izračunali, da je bilo v Chicagu od 22. oktobra 1909, od dne, ko so obesili zadnjega morileca, pa do danes 548 umorov. Kapitalistični časnikarji trdijo, da je bilo radi tega zvršenih toliko umorov, ker ne obejajo morilec, kot mesar klobase v dimnjik.

Ta trditve kapitalističnih časnikarjev le dokazuje, da so kapitalistični časnikarji tudi glede tega žalostnega pojava zelo površni, da se ne potrudijo študirati vzroke za hudodelstva.

števila hudodelcev in zvršenih zločinov. Ali nikjer na svetu ne bi-jejo ljudje tako hudoga boja za obstanek kot v Ameriki. Poleg največjega bogatstva je največja revščina.

Pa še nekaj! V naših postavo-dajnih zborih sedijo ponekod pravi tolovaji in roparji, ki kradejo ljudstvo najlepše šume, najboljša zemljišča in najbogatejše rudnike. Ako bogatini zvršujejo hudodelstva, ne da bi bili kaznovani, ni čudo, ako jih posnemajo siromaki.

Saj zgledi vlečejo!

Naš glavni poštar je res človek, ki hrani in šteti. V njegovi pisarni so koši za papir po \$38, pisalne mize po 298 itd. Pohoštvo za tri sobe je stalo malenkost \$7500. Ali naš glavni poštar razume vseeno hraniti. V desetem okraju morajo sedaj na poštinih vlakih opravljati delo trije uradniki mesto štirih.

Senator Guggenheim je postal član komisije za Filipinske otoke in član komiteja za poljedelstvo, gozdarstvo, rudnikov in javnih zemljišč.

Guggenheim je očel kapitalističnega konzorcija, ki bi najrajše ukradel kar celo Alasko. "Naš dični" ilinoiski Lorimer je tudi član komiteja za gozdarstvo in poljedelstvo. To je isti Lorimer, ki je v komiteju nastopil proti zakonu glede ponarejenja živil in umetnega masla po naročilu me-sarskega trusta.

Carinski uradniki stric Sama so prišli na sled velikanskim sleparijam na uvoznini vsakovrstnega rezila, ki ga uvajajo iz solinškega okraja v Nemčiji. Gre za milione dolarjev. Vzlie temu pa že danes poročajo nekateri kapitalistični časniki, da bo težko iz-tirjati zaostalo carino in kazno-vati goljufe na debelo.

Seveda, ropar je še vedno branil in zagovarjal roparja.

Glavni poštar je po daljši preiskavi prišel do zaključka, da vlada plača vsako leto deset milio-nov dolarjev preveč železniškim družbam za prevoz pošte.

Socialistični časniki so že pred leti poročali, da železniške družbe odirajo stric Sama, da so cene za prevažanje pošte previsoke in pretirane.

V Londonu se je minoli teden vršila komedija, ki ji pravimo kronanje. Angleški kralj in mnogo dvorjanov z jako mehkim hrbti so se oblekli kot opice, da so mu kasneje poveznili na glavo prelukan, zlat in z biseri in diamaniti obrobljen lonec, ki ga navadno imenujemo krono. To maškerado je pa gledalo na tisoče bogatih opic, ki vporabijo vsako ugodno priliko za skazovanje u-metnih zob, las in družih umetnin. Opice so nosile cilindre in frake vseh krojev; blestelo so tudi v raznih toaletah polne draguljev, zlatnine in ošivov.

Druge nesreče ni bilo!

V Portugalski se je minoli teden prvič sešel državni ghor, odkar so spodili smrkoeca, ki je trdil, da je po božji volji kralj Portugalske. Zbor obstaja iz 192 poslancev, ki je odobril razglas vlade, v katerem Portugalsko proglašča republikli in priznava odpra-vo monarhiije in vekotrajno pre-gnanstvo rodovine Braganza.

Ameriški vladni zastopnik je v imenu ameriške republike priznal in pozdravil novo republiko.

Glavni poštni nadzornik v New Yorku, Warren N. Dickson se je izrazil proti nekemu časnikarju, da je očel vsake velike sle-parije v finančnem okraju (Wall-street) kak nekdanji kaznenec, ki vodi duševno celo akcijo, ali jo pa podpira z denarjem, ali pa vrši oboje.

Mož je govoril resnico.

Jako modre, prave salomonske sodnike morajo imeti v Conemaugh, Pa. in okolici.

Fr. Pavlovčič je priobčil ime-na slovenskih skebov iz New Alexandria v "Glasilu". Stavkokazi, katerih ni bilo sram opravljati garjevsko dela, so dali aretirati Pavlovčiča, češ, da jih je žalil na časti.

Ne glede na to, da je aretacija povsem protizakonita, ker "Glasilo" izhaja v Chicagu, marveč je tudi protizakonita, ker ne more nobeno sodišče zahtevati, da bi tatove in goljufe nazivali s poš-tenjaki, skebe pa z zavednimi u-nijskimi delavci.

Kdor opravlja garjevsko delo, mora nositi tudi konsekvence, za-dovoljiti se mora s "častnim pri-inkom" garjevcev.

Ako delavski izdajalci, ki so za-hrbtno naskočili svoje brate pre-mogarje, ne verjamejo v to resni-co, naj pa vložijo tožbo v Chica-gi. Tu se bodo lahko prepričali, da skeb ostane skeb.

Ožje volitve v Avstriji so končane. Izvoljenih je 79 socialis-tov. Na Dunaji so krščanski soc-ialci izgubili vse. Socialistov je bilo izvoljenih 19. Velik napredek, ako pomislimo, da v splošni kuriji, ko so prvč volili delavci, niso na Dunaji izvolili niti enega socialista.

V koliko so narastli socialistič-ni glasovi v splošnjem, še ne more-mo poročati. Čakati bo treba, da pridejo časniki iz stare domovi-ne.

PROLETARSKI ODMEVI LON-DONŠKEGA CIRKUSA.

12.000 štrajkujočih premogar-jev v Tonypany, Wales, je 22. jun. protestiralo proti bedastim potratam kraljevega kronanja s tem, da so se odtegnili prisostvo-vanju vsake slavnosti, ki je bila v zvezi s kronanjem.

Socialistično delavstvo na An-gleškem je organiziralo mogočni protest proti samopašni potrati premoga v vrednosti \$250.000, ka-terega so požgali za razne umetal-ne ognje in luči v noči na dan kraljevega kronanja. Očividno je, da bodo vsledtega tisoči in ti-soči trpeli pomankanje premoga prihodnjo zimo, vsledčesar je ta-ko početje navadni zločin.

James Keir Hardie, socialistični poslanec v angleškem parlamen-tu, je z ozirom na kraljevi cirkus v Londonu izjavil sledeče: "De-lavci, ki so vedno in povsod po-tisnjeni k tlom, morajo imeti to-liko rešpeкта, da pljunejo na te kronске procesije. V teh procesi-jah ni ne humanitete, ne vere, ni-ti industrije, temveč zgolj sila, ktera tlačí ljudstvo. Delavci mo-rajo skrbeti, da kralje, carje, ce-sarje in ostalo sodrgo te vrste čimprej poženejo tam kamor spa-dajo".

Prepir. Advokat, zdravnik, in-žinir in duhovnik so se prepirali, kateri stan je bil najprej na svetu. Advokat je rekel: "Ko je bog Ada-ma izpodil iz raja, je bil to pravi-niški slučaj (nekoga iz stanovanja vrči brez sleherne odpovedi). Zdravnik: "Ko je bog vzel Ada-mu rebro, da je ustvaril Evo, kar se je zgodilo, predno ga je iz-podil iz raja, je storil s tem čudež zdravniškega značaja." Inženir: "Praje nego je bog vzel Adamu rebro in preje nego je vstvaril sploh ljudi, je bila svetloba, kate-ro je ustvaril izvršil bog čudež tehniškega značaja." "Ti vsi do-kazi nič ne veljajo", rekel je po-nosno duhovnik. "Gospodje, pred-no je se vse to zgodilo, in predno je rekel bog: bodi svetloba, in bi-la je — je bila tema, s čimur je bog pokazal čudež bogoslovnega značaja."

Ste že obnovili naročnino "Proletarca"? — Če jo še niste, stori-li to takoj, da se Vam ne ustavi lista.

Barbarska justica!

Angelina Napolitano, 28 letna Italijanka, zaprta v ječi v Sault Ste. Marie, Ont., Canada, stoji pod vislicami. Angelina je ubila svojega soproga l'bila ga je za-to, ker jo je prodal v hišo sramu. Njen mož Pietro je bil po izpove-di vseh tistih, ki so ga poznali, pro-pal človek. Bil je navaden človec, a delati se mu ni ljubilo-dosti. Izpozabil se je na zadnje tako čudež, da je svojo lastno že-no s' in v hišo prostitejije rekoč: "Jaz zaslužim malo; zato pa ti lahko zaslužiš več. Priskrbel sem ti mesto, kjer bane narediš naj-manj \$10. na noč. Angelina, mati štirih otrok in žena s petim, saj je zgrozila nad očuvenco podlost-jo svojega moža in se odločno u-stavila. Pietro j' je zagrozil, da jo ubije, če ne uboga. Na večer, pred velikonoč ji je zadnjič — kakor se je zjavi — zapovedal: "Nocoj pride agent pote in ti moraš zaslužiti \$30 za velikonoč-no nedeljo. Ako ne greš, te jutri ubijem!" In, odšel je spat. Ange-lina v svojem groznem položaju bila je malone iz uma; vsled silne jeze zavrela je v nji vroča južna kri. Vzela je sekuro in končala življenje mozu spečemu v postel-ji. — Proces canadskega sodišča je bil kratek: Morilka je bila obso-jena na vešala. Angelina ni ni-česar tajila. Priznala je vse in prosila milosti. Jokaje je izpove-dala, da je umorila moža zato, ker ni hotela biti vlačuga na sra-moto svojim otrokom. Toda sod-nik je bil neizprosven. Justica ho-če umor za umor. Sodnik je spr-va določil dan smrti 9. julija. Tedaj mu je pa nekdo zašepetal ne-kaj v uho. Nesrečna Angelina je noseča in samo še par mesecev manjka do poroda. Nato je sod-nik podaljšal rabljevo delo do 9. avgusta — tako da zamore prej poroditi.

Socialisti smo odločno proti u-moru kterekele vrste. Izrecno smo pa proti justičnemu umoru. Smrt-na kazen je dedščina barbarizma najnižje vrste. Sodnik, kateri ob-sodi morileca na smrt, je slabši kot morilec sam. Morilec v 90 slučajih izmed sto izvrši zločin pod pritiskom razmer, katerih on ni kriv; kriv je krivični sistem. Sodnik pa mori potom paragra-fov in rablja popolnoma premi-šljeno in nepriljudno. Angelina Napolitano je ubila soproga v na-pol blaznosti in v opravičeni jezi.

Vprašamo vsako znanosko ženo, ktera po receptu današnje morale drži kaj do sebe, kako bi bilo pri sre-u, da ji njen mož zapove, da mora biti k . . . Zato pa socia-listi po vseh Zd. državah in v Canadi najodločnejše protestira-mo proti barbarskemu usmrčenju te nesrečne Italijanke. Dosmrtna ječa je dovoljna kazen za njen zločin. Naj živi in doji otroka, kterege ima v kratkem poroditi.

Če je že barbarsko, obesiti člove-ka, je tem bolj barbarsko in hu-dodelsko obesiti mater takoj po porodu! Kaj je zakrivil nedolžni otrok, da mora zgubiti svojo ma-ter čim zagleda beli dan?

Peticije s tisočeriimi podpis-i žensk iz Canade in naše republi-ke romajo te dni v urad general-nega gubernorja Canade za spre-menitev smrtne kazni v dosmrtno ječo, in ako ima gubernor količ-kaj človeškega srea, bo izvršil svojo dolžnost.

Listu v podporo.

Frontenac, Kans.: John Krnc 10c. Hvala!

Listnica uredništva.

Mnogo dopisov je moralo vsled pomankanja prostora izostati. Prihodnjik pride vse na vrsto. — Vsem pozdrav!

F. Peterlin, Virden: Vaš dopis je enak onemu, ki smo ga priobči-li v zadnji številki. Pošljite kaj novega. — Pozdrav.

PROLETAREC
 LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
 LJUDSTVA.
 IZHAJA VSAKI TOREK.
 Lastnik in izdajatelj:
 Jugoslovanska delavska tiskovna družba
 v Chicago, Ill.
 Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za
 pol leta, Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
 Optasi po dogovoru. Pri spremembi besedila
 ne sodi novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN
 Owned and published EVERY TUESDAY by
 South Slavic Workmen's Publishing Company
 Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije
 Jugosl. socialistične Zveze v
 Ameriki.
 Frank Podlipiec, President;
 John Petrich, Secretary;
 Frank Janošić, Treasurer.
 Frank Petrić } direktorji.
 Jos. Bratkovič }

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
 \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
 \$2 a year, \$1 for half year.
 ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
 "PROLETAREC"
 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

KAJ HOČEJO SOCIALISTI?

Ponovno prihajajo vprašanja, da bi na kratko povedali, kaj je socializem in kaj hočejo socialisti. Dotični, ki prihajajo s takimi vprašanji, tudi želijo, da bi v kratkem spisu bil obdelan socializem tako, da bi vsakdo že iz par vrstic umeval socializem.

To je nemogoče! Socializem je nauk, ki je v temesni stiku z vsemi življenjskimi vprašanji in pogoji. O socializmu imamo danes v vseh kulturnih jezikih napisanih na stotine knjig in na tisoče knjžic. Nekteri učenjaki so po leta študirali samo eno vprašanje, ki je v stiku s socialističnim naukom, predno so razpisali razpravo o njemu. In vzlic temu marsikateri ni prišel do zadnjega definitivnega zaključka.

Socializem tudi ni kakšna nova vera. Vere se bavijo z življenjem po smrti, socializem se peča z življenjem v dobro vseh ljudi že na tem svetu.

Nobeno veliko svetovno vprašanje, ki posega globoko v življenje narodov, se ne more razumeti kar čez noč.

Navadna vprašanja: ali je zemlja kroglja ali plošča, so vzela leta, predno so učenjaki dognali, da je zemlja okrogla. Danes vé vsak šolarček, ki je pogledal v ljudsko šolo, da je zemlja okrogla, ki se suče okoli svoje osi in okoli solncea.

Vsak nauk ima nekakšno podlago, da se prične razvijati. Taka fakta veljajo tudi za socializem.

Danes imamo fine in izvrstne stroje za produkcijo. Strojevodja prepelje z lokomotivo več blaga v eni uri, kot bi ga prepeljal voznik s parom konj v enem mesecu. Kmet s parno mlatilnico namlati po cele železniške vozove pšenice, mejtem ko mlatič s cepeem v istem času namlati nekaj mernikov.

In tako je dandanes povsod v proizvodnji in razpečevanju.

V današnji družbi so pa ljudje tudi razdeljeni v dva razreda: razred, ki **poseduje stroje** in razred, **ki ne lastuje strojev**, čigar edina lastnina je telesna in duševna delavna moč.

Razred, ki lastuje stroje, velike prodajalne na oddelke, bolnice, blaznice, rudnike, plavže itd., ne dela. Razred lastnikov le uživa in ne seje in ne žanje, ker razred, ki lastuje le delavno moč, dela za njega.

Razred, ki lastuje le delavno moč, pa ne more živeti, ako pri produkciji ne rabi lastnine lastnikov (gospodarjev); oni niti ne morejo stopiti na zemljo, ako jim lastniki ne dovolijo.

Brezlastniki ne morejo živeti, ako ne proizvajajo bogatstva, ki koristi le lastnikom. Da pa proizvajajo, morajo rabiti stroje in zemljo lastnikov.

Za svoje delo, za ustvarjenje novega bogatstva za lastnike, pa dobivajo brezlastniki odškodnino v podobi plače, ki se zopet steka v žep lastnikov kot stanarina, dobiček in obresti.

Obratno pa lastniki ne delajo nič. Njih edino delo je — ako sploh imenujemo to delo — da za lastninskimi pravicami pokrijejo lastno, kar jim daje moč, da so gospodarji izučeni in neizučeni delavcev.

Socialisti pa pravijo: Ker lastniki ne delajo, in ni nobena umetnost lastovati lastninsko pravico, je lahko za delavce posedovati skupno lastninsko pravico za zemljo, zemeljske zaklade, prometna, proizvajalna in razpečevalna sredstva.

Le privatno lastninsko pravo je krivo, da so delavci brezposestni in sužnji kapitalistov.

Delavcem ni treba drugega kot potom zakona spremeniti lastninsko pravo in kapitalistična sužnost bo kmalu pozabljena stvar.

Da se pa to završi je treba, da se delavci organizirajo politično v socialistični stranki in volijo v vse postavodajne zборе svoje tovaršje. Le tem potom je mogoče dobiti večino v postavodajnih zbori in zakonitim potom strmoglaviti današnje kapitalistično človeško družbo in jo nadomestiti s socialistično, v kateri bodo imeli vsi enake lastninske pravice do zemlje, zemeljskih zakonov, proizvajalnih, prometnih in razpečevalnih sredstev.

VELIKI CIRKUS V LONDONU.

Zadnje dni — 22. jun. — vršilo se je kronanje angleškega kralja Jurija V.

Napredne ljudi včasih popade misel, da prosvitljeno 20. stoletje je vendarle izbrisalo in izmilo madeže barbarizma iz telesa civiliziranega človeštva. Popavljamo: civiliziranega. Da temu ni tako, dokazuje kronanje v Londonu — najnovejši cirkus modernega barbarizma; da: cirkus, kterega vse špeciije elefantov, opic in pisanih klovnov največjih svetovnih cirkusov ne prekašajo.

Kronanje jednega človeškega trota, pa naj bo kralj ali cesar, na način srednjeveškega blaznega pompa, je sramotno za našo dobo, ki se imenuje civilizacija. Dokazuje, da smo še proklete daleč od prave civilizacije; torej barbari, kakor tudi v mnogih drugih rešeh. Najprostejši divjaki, ki se še dosti ne ločijo od opic, imajo tudi svojega kralja. In kronajo ga tudi. Razlika med neotesanimi, divjimi barbari kaj na pacifiških otokih in "civiliziranimi" barbari v Evropi je le ta, da divjaki poveznejo svojemu kralju na glavo kos medvedje črepnje ali lonce iz bičevja okrašen s ptičjimi peresi, — med tem ko so kralju Juriju poveznili na glavo lonce iz zlata okrašen z diamanti in biseri. Barbarizem pa ostane barbarizem tu in tam.

Dnevno časopisje je poročalo o velikanskem pompu in sijaju v Londonu ob času ko se je vršil kraljevi cirkus. Postopaška sodrga "plave" krvi iz vseh krajev Evrope je pridrla v London, da se nažre na račun angleških podanikov. Cel teden je trajalo rajanje in maškeradiranje po londonskih ulicah. Samo za sedeže in stojišča ob cestah, koder se je vlekla kraljeva cirkusna maškerada, se je izdalo blizo poldrug milijon dolarjev; 800.000 so izdali za umetno razsvetljavo londonških ulic in zažigane umetnih kresov po deželi e stalo četrt milijona. Medtem pa, ko je ves ta ogromni kapital, kateri bi se lahko porabil za tisočere nujne humanitarne potrebe, izpuhtel v prazen nič, ko je na glavi kralja Jurija in njegove žene blestela zlata krona odeta v svjlo, bisere in diamante. — Plazilo se je samo v Londonu na stotisoče beračev, siromakov, ki so prosili krušnih drobtin padajočih iz miz pirujočih in zblistelih "izvoljenih" pozeruhov.

Umiraj siromak! — Bog živi kralja! . . .

Upamo, — trdno upamo — da je bil te vrste cirkus sedaj zadnji v Londonu. Čas gre naprej in s časom pride tudi prava civilizacija, ki pa ne bo trpel več takih cirkusov niti kronanih trottov. Anglija bo republika — in cela Evropa bo enkrat ena velika republika: socialistična republika. Kone in žezla vladarjev bodo takrat poleg drugih ostankov barbarske dobe počivala v muzeju.

TA PA ZNA!

Bral je čudno jezo "Proletarca", razume le nekoliko razredne delavske politike in dober nos ima.
 Kdo je to?
 To izjavi "Clev. Amer." nje

zastopnik.
 To je baje tisti človek, ki trdi, da štrajk v Westmorelandu ni raditega končan, ker organizator premogarske unije izdaja štrajk karje premogarskim baronom.

Uprašali smo tega zastopnika "Clev. Amerike" in tudi uredništvo, da naj pove dotičnega izdajaleca, da ga bo mogoče izključiti iz unije in dobili smo za odgovor — blato in zavijanje.

Zastopnik "Clev. Amer." vé, da uniski organizatorji ne nosijo vizitv v svojih žepih ker niso kramarji in tudi ne zastopniki meštarskih in kramarskih listov. Torej naj ne igra slepe miši.

Ako pa ima zastopnik "Clev. Amer." resno voljo poizvedeti za ime dotičnega izdajalskega organizatorja, mu pošlemo znamko za dva centa. Usede in napiše naj list dotičnim rojakom ali rojaku, ki so ga opozorili na kompanijskega zastopnika in organizatorja. Opíše naj tudi njega: obraz in obleko. In dobil bo odgovor, ker pa ve, da je dotični organizator Slovak, ga bo dobili še toliko laglje.

Zastopnik požurite se! Vi lahko vlečete sebe za nos, organizirani delavci smo za slogo, pa ne za skebsko, kot jo vi priporočate.

Prav glasno pa povemo: Največji lump je tisti, ki se hvali koliko je naredil za delavce ali za ljudstvo. Kar so izvojevali delavci sebi v dobro, se imajo zahvaliti le sebi, in prav nič takim listom, ki s podiranjem upanja na zmago direktno vplivajo na štrajktoče delavce, da bi se na milost in nemilost podali kapitalistom.

Ako ste z nerodno pisavo proizročili da smo razkrinkali "Clev. Amer." se nikar ne jezite, ker je za škodi. Mi smo storili le svojo dolžnost. "Proletarec" je delavski list, to je lastnina delavcev in kot tak bo vsakemu kramarskemu listu á la "Clev. Amer." povedal, kar mu gre, ne oziraje se, če je kramarjem všeč ali če kramarji kasneje prihajajo s kolom ali gnojnicno.

Kedar pa pridete v Chicago se pa lahko lastnoočno prepričate, da je tako.

Mi smo se do sedaj prepričali: da pri "Clev. Amer." rastejo oglasi in ne naročniki da se lastniku sline cedijo tudi po dolarčkih premogarskih baronov.

Za vse to vam pa nismo "fovš" temveč vam želimo še napredek, ker vemo, da bodete še toliko prej fuč.

ZVIJAJO SE.

V pred zadnjem "Proletarcu" smo zahtevali, da "Clev. Am." objavi ime dotičnega organizatorja, ki izdaja štrajktoče premogarje v Westmoreland okraju, da bi unijski delavci poskrbeli izdajalecu "laufpos"!

Seveda, da to vprašanje ni bilo všeč lastniku in uredniku omenjenega lista. Pričakoval je vse kaj drugega, kot da mu bo "Proletarec" delavcem prijazno krinko tako naglo potegnul raz obraz, ko je s svojim v uredništvu skovanim dopisom zvršil tako lepo uslugo premogarskim baronom v Westmoreland okraju.

V sveti jezi je urednik napisal neke strelce, ki so podobne plinom, ki odhajajo od človeka, ako se naje preveč fižola. "Duhovite" s slabimi plini nabasane strelce imajo namen omamiti slovensko javnost, da ne bi spoznala, da imajo v uredništvu "Clev. Am." dvojno lice: delavcem prijazno lice, ki se omeji, kadar delavci pošiljajo naročnino in delavcem sovražno lice, ki se po satansko režiči, kedar prejemajo od kapitalistov darove za storjene usluge.

Duševni odpadki v podobi s slabimi plini nabasanih strelce za pojavljajo le v takih uredništvih, v katerih si uredniki domišljajo, da delavci potrebujejo prijateljev v boju za osvobodjenje iz kapitalistične sužnosti.

Delavci si bodo sami izvojevali svobodo. V svojem boju ne potrebujejo odrešenikov — posebno pa ne tako neumnih kot so v uredništvu "Clev. Am." ki o socialnem vprašanju razumejo le toliko, da so lačni delavskega denarja kedar je njih malha prazna. Tem odrešenikom sta socialno vprašanje njih žep in želodec.
 Ofelija, pojdi v kloster!

ŠE MALO NARODNEGA VPRAŠANJA.

Pod tem naslovom piše 'Zarja', socialističen dnevnik v Ljubljani sledeče:

Kakor da bi bila vsaka beseda zaman, kakor da bi šel ves razvoj mimo nas pa se ne bi niti dotaknil Slovencev, tako se vrtil politika in agitacija narodnjakov vedno v enem temnem kolobarju kakor nekda, pa ne pride niti za korak naprej. Posebno v sedanjih volilnih agitaciji se neprenehoma ponavljajo najstarejše fraze in socialistične "pobjajjo" argumenti, katerih ničevnost je že davno dokazana.

"Najprej se mora rešiti narodno vprašanje, potem pa postane mo socialisti" — to je eden tistih vzklikov, ki jih lahko slišimo skoraj na vsakem narodnjaškem shodu. In ko je zadnjič socialističen kandidat na socialističnem shodu dejal, da se moramo v prvi vrsti bojevati za kruh, ker drugače ne moremo doseči nobenega ideala. Je bil narodnjaški govornik ves užaljen in razočaran, ter je vzkliznil, da hočemo rešiti socialno vprašanje "na razvalinah slovenskega naroda."

Dokler vladajo taki pojmi, se je res težko bojevati z argumenti. Ali podvrkli se bomo vendar tej težavni nalogi, ker vemo, da se dajo trajni uspehi doseči samo s prepričanjem in ker nam ne gre za slučajno pridobitev, ki z jutrnjim dnevom lahko zopet izgine.

Narodnjaki imajo za nas tisoč vprašanj o narodnostnem problemu. Toda ker se oni vendar že nekoliko desetletij dalje ukvarjajo z narodnim vprašanjem, kajti njihove stranke so pač starejše od naše. bi nam moralo biti pravzaprav dovoljeno, da jih najprej mi kaj vprašamo. Če bi jih hoteli spraviti le v zadrego, bi bilo dovolj, ako bi jih vprašali: Kaj je narod? Kaj je narodnost? — Mogoče, da bi nam dali gospodje na to več kakor en odgovor. V tem grmu pa ravno tiči zajec, da nam buržoazija ne more dati enotnega, splošno veljavnega, znanstvenega odgovora na to vprašanje.

Znanost se bavi s tem vprašanjem, raziskuje ga, ali zadnje besede še ni izrekla. V tem raziskovanju pa sodelujejo socialno demokratski znanstveniki tako resno in tako temeljito, da se njihovo delo sploh ne more več pogrešati.

Toda pustimo vprašanja, ki še niso rešena. Vprašajmo rajši: S kakšnimi sredstvi hočejo narodnjaki rešiti narodno vprašanje? Takoj bomo naleteli na velikansko težavo, ker narodnjaki tudi o politični ureditvi tega vprašanja niso edini. Kar se tiče Slovencev, je eno jasno: Sami zase so prešli, da bi si silo dosegli take razmere, kakršne bi sami radi imeli. Navadno se zanašajo na pomoč drugih Slovanov. Ali dosedanja politična zgodovina kaže, da nismo imeli od te pomoči doslej nobenega dobička. Pa ga tudi ne bomo imeli, ker ga ne maramo imeti. Prvič vidimo, da Slovani sami med seboj niso složni. Ndaleč od nas lahko opazujemo huda nasprotja med Srbi in Hrvati. Kako tlačij Rusija Poljaka in kako davijo nacionalistični Poljaki Rusine, je znano vsemu svetu. V Šleziji in na Moravskem se prepirajo in tepejo Čehi in Poljaki med seboj. Če ne bi imeli v Avstriji nobenih Nemcev in Italijanov, ampak same Slovence, bi vendar danes ne imeli narodnega miru in slogo.

Člji posameznih slovanskih narodov v Avstriji se prav močno razlikujejo. Meščanski Čehi stojе skoraj izključno na stališču takozvanega državnega prava. Poljaki ne priznavajo nič drugega kakor svojo delžno avtonomijo, ki jim zagotavlja gospodstvo nad Rusi. Kaj naj bi s takimi programi počeli Slovenci? Državnega prava sploh nimamo, z delžno avtonomijo bi pa izročili Slovence na Štajerskem, na Koroškem in v Trstu ondotnim večinam.

Doslej so bili vendar socialni demokratje edini, ki so se brez razlike narodnosti izrekli za narodno avtonomijo. In ravno za Slovence je narodna avtonomija edina rešitev. Samo program socialne demokracije se vjema s tistim načelom, katerega bi se Slovenci morali prijeti v narodnem

oziru. Čim bolj se poveča moč socialne demokracije, tembolj se približamo tisti rešitvi, ki je za slovenski narod edino ugodna.

Socialna demokracija pa je tudi v parlamentu dokazala, da ji je res ležeče na taki rešitvi. Že leta 1898, ko je bilo samo 11 socialnih demokratov v državnem zboru, so zahtevali narodnostni zakon na podlagi avtonomije in enakopravnosti. Enake predloge so še večkrat vlagali. Zavrgle pa so jih meščanske stranke. Zadnji tak predlog je bil Seligerjev leta 1909. Tudi tega je zavrgla meščanska večina. Narodnostni odsek je bil izvuljen na predlog socialnih demokratov. Da ni dobil materiala za delo, je bila kriva slavna Bienenrova vlada, pa tudi meščanske stranke, ki se niso brigale za stvar.

Ali preden se govori o zmagah, je pač treba misliti na obstanek. Mrtni se ne morejo bojevati, kaj se zmagovati. Obstanek slovenskega naroda pa je danes v največji nevarnosti zaradi gmotne bede, zaradi pomanjkanja kruha. Slovenci ne beže v tujino, na Nemško, v Ameriko zaradi narodnega zatiranja, ampak ker ne morejo živeti doma. Tisoč in tisoč Slovencev ne priznava pri ljudskem štetju svoje narodnosti, ker so gospodarsko preveč odvisni, pa se boje, da bi izgubili boren kosček kruha in ga ne dobili drugod. Torej je menda jasno, da je boj za kruh tudi glavni del narodnega boja. In če se socialni demokratje bojujejo za boljše zasluge najširših vrst naroda, se bojujejo za sredstva, ki so tudi v narodnostnem boju neizogibna. Če hočemo delavstvu priboriti več počitka, mu bo še le to omogočilo, da se bo udeleževalo kulturnega, torej narodnega življenja. Boj za kruh je v resnici pogoj vsakega narodnega življenja. Boj za kruh je v resnici pogoj vsakega narodnega dela, ker brez kruha tudi naroda ni.

Dopisi.

Indianapolis, Ind. Socialistični protesti.

Dne 3. junija ob 8. uri zvečer se je vršil v tem mestu prvi poulični protestni shod od tistih, ki se bodo vršili naprej vsako soboto večer skozi cel mesec. Govorniki so razpostavljeni na sedmih glavnih voglih in križiščih v mestu na Washington St.. Razvrščeni so tri zapadno, 3 vzhodno in 1 na sredi križišča. Ti protestni shodi se vrše v obliki agitacije za socializem in poleg — samoumevno — kot protesti proti ugrabljenju J. Mc Namara, bivšega tajnika od Structural Ironworkers Unije, ki je bil zavratno ugrabljen in odpeljan po kapitalistični zaroti v Los Angeles, da bo sejen radi Los Angeles Times eksplozije, ki se je pripetila meseca oktobra lanskega leta.

Vsem tu živčnim, ki ga poznajo, je znano, da je bil Me Namara na dan aksplozije v Indianapolis in ne v Los Angeles, Californiji.

Samoumevno je, da so imeli tozadevni detektiv Burns in Los Angeleski državnik Frie ne točne dokumente, s katerimi so izposlovali podpis gubernorja in mestnih sodnikov.

Vsa ta banda je okradla Me Namare njegovih pravic kot ameriškega državljanu. Postava zahteva v tem slučaju namreč, da se da dotičniku priliko poiskati si zagovornika in urediti doma vse stvari, če je uradnik kake organizacije in še mnogo drugih dovoljenj.

Ali je pa vse to dobil Me Namara? Kaj še! Odpeljali so ga po tihotapski brez večerje in brez poslova od svojeeve. Odpeljali so ga z avtomobilom z vso hitrostjo — pravijo, da so vozili 60 milj na uro — preč, v Dodge, Kansas, kjer so ga naložili na vlak, ki vozi v Los Angeles. Ko so vstopili v vlak, so povedali vsem vslužbenecem vlaka, da mora ostati vjetje tajno, ker so se bali, da bi jih na potu ne dohitel sodnijski odlok — habeas corpus.

Vse to se je godilo z namenom, da se zruši unija, h kateri je spadal Me Namara in tisoče delavcev te stroke. Da so ugrabili Me Namara, je bil vzrok tudi ta, ker je bil le ta eden najboljših unijskih organizatorjev in nasprotnik vseh

kapitalističnih mogoteev, ki so delali proti uniji.

April 22. 1911 bo zapisan v spominski knjigi amer. delavskih boju za izboljšanje del. položaja. Kakor Moyer, Haywood in Pettibone, tako bo tudi Me Namara v obeh zavednih amer. delavcev ostal v spomenu, kot mučenik za delavsko osvobodjenje izpod kapitalističnega jarma.

Kakor tem, tako se jutri ali pojutrajšnjim lahko zgodi meni, tebi ali onim, ki še le pridejo. Ako delavstvo pusti to, potem si bo kapitalizem neumljeno prilastil pravice šikanirati delavsko maso. Radi tega je pa čas, da protestiramo proti takemu nasilju, ki vedno v korist kapitalizma.

Kako pa naj vsi protestiramo? Vsak zaveđen slov. delavec naj čita socialističen časopis, kateri edini pove resnico o razmerah v sedanjih kapitalistični družbi; ga pouči o njegovem stanju, iz kterega je iziti mogoče edino poleg gospodarske in politične organizacije. Kapitalisti ne bodo drage volje dali delavcem ničesar. Oni imajo denar in vedo prav dobro, da z njim lahko slepe delavce na volilni dan, kakor se jim poljubi. Zato pa, dokler bodo delavci veliki milijonarje v imenu republikske stranke, jih bodo demokratje vedno lahko naganjali z "dam'n foreigners" — in če zmagajo demokratje, pride ta glas pa od republikancev. Treba je torej izvoliti vsepovsod delavce v postavodajo, pa bo vse v redu.

Kdor to neče sedaj storiti, bo gotovo enkrat obžaloval — in mogoče bo že tudi nepozno. Sedaj se bližajo volitve in bo zopet prilika dana vsem, da glasujejo socialistično.

Nedavno je celo W. H. Taft rekel, da se socialisti bližajo in da jim je treba častitati na vstrajnosti in delu, ki ga vrše za napredek amer. kulture. Kar je izrekel Taft, to je potrdil tudi Tedy. On je celo priznal, da bo polom, če republikanci ne izvedo radikalnih reform glede delavskih slojev. O že ve . . .

Zato pa delavci, vsi na agitatorično delo — pred vsem za naše socialistične časopise.

Izgovarjati se pač danes ne more nihče, da ne more pristopiti k politični organizaciji, ker imamo svojo Jugoslov. soc. Zvezo z 51 klubii. "Proletarec" ima v založni knjige in brošure, iz katerih bo sleherni dobil dovolj pouka. Na delo torej!

S socialističnim pozdravom, Filip Godina.

Chicago, Ill., 21. jun. — Sodrugi urednik! V predzadnji številki "Proletarca" smo brali, da je osrednji odbor Jugoslovanske Socialistične Zveze povabil sodruga Etbina Kristana iz Ljubljane na agitatorično pot v Ameriko. Seveda — tako se odborova pripomba glasi — imajo zadnje besede pot tem zvezini klubii, da odglasujejo če s tem korakom strinjajo ali ne.

Dolžnost sodrugov organiziranih v Zvezi je, da gorko pozdravimo ta sklep naše centrale. Sodrugi Etbini Kristan je eden izmed najboljših socialističnih bojnikov ne samo na Slovenskem, temveč na vsem slovanskem Jugu v Avstriji. Njegovo delo bodisi na literarnem (knjižnem), časnikarskem, propagandističnem ali na političnem polju za delavstvo, je obrodilo že nebroj lepih sadov. O tem je lahko prepričan vsakdo, kdor zasleduje gibanje jugoslovanske socialne demokracije v stari domovini. Da bi njegov prihod v Ameriko veliko koristil našemu tukajšnjemu gibanju, o tem ni dvoma. Kristan je dober govornik in izvrstnen predavatelj. Ne samo to, da bi nam dobrodošel ob priliki voline kampanje prihodnje leto, temveč kolike vrednosti bi bila njegova predavanja o temeljnih vprašanjih socializma in slovenskih nasebinah. Sploh razloga ne poznam, zakaj bi ne prišel Etbini Kristan na to pot v Ameriko. Kar se pa tiče stroškov, mislim, da ni sodruga, da bi za stvar z veseljem ne trpel tisti borih 50 centov (5 ct. skoz deset mesecev).

Zatorej: sodrugi glasujte oglasno za Kristanov prihod. Naj pride!
 Član kluba št. 1.

Chisholm, Minn. Cenjeni sodr. urednik!

Če se še ni kdo drugi oglašil z novicami iz tega kraja, vam to storim jaz.

Kar se delavskih razmer tiče, bi ne mogel mnogo reči, za pohvalit se ni, ker nas kapitalisti odirajo, da je kaj. Zadnje čase so začeli v okrožju zapirati jame. Nedolgo/tega so zaprli rudnik v Hartley, dobro miljo oddaljeno od tukaj. Delalo se je v njemu bližje na 6 let ter je imelo v okrožju precej rojakov svoja domovanja. Vsi ti morajo sedaj sedeti doma brez dela in mnogi brez življenjskih sredstev.

Tisti, ki niso imeli domovja, so se porazšli, drugi so pa privezani na milost in ne milost gospodarjev.

Na površju rudnika Clark, se je ponesrečil nedavno rojak Mike Plasm. Pevpravljal je uspenjačo, katere mu je padla na levo nogo, na kar so ga odpeljali v bolnico.

V rudniku Loury, ozir. njega površini si je pa Peter Bozanih hotel dobiti nekaj lesa za svoje ponočne delavce pri spušcanju deli v lesnem rovu (timber shaft) in pri tem ga zgrabilo vretenica, ki goni valjar tako nesrečno, da mu je zlomilo levo roko in desno nogo. Revež je nato kmalu izdihnil na mestu, ker ni bilo nobenega v bližini. Da bi mu pomagal. Kdo drugi je za ta umor odgovoren kot kompanija, ker se ji ne poljubi za to delo nastaviti posebnega moža, da bi rudarjem ne bilo treba hoditi po les. Vsekakor bi se spodobilo, da bi kompanija ta umor plačala prav drogo. S pozdravom N. Vuksinih.

SOCIALISTIČNI PREGLED.

— Osrednji izvršni odbor stranke ima prihodnje sejo 12. avgusta v Milwaukee, Wis. Istočasno se vrši tamkaj tudi konferenca vseh socialističnih municipalnih uradnikov kar jih je v Zed. država. Teh je okrog 350 in vabila so že razposlana.

— Pri municipalnih volitvah v Wheeling, W. Va., ki so se vršile pred kratkim je dobil socialistični kandidat 1557 glasov. L. 1908 so imeli socialisti tamkaj 41 glasov.

— Češka socialistična organizacija z glavnim stanom v Chicagu, ktera ima okrog 800 članov, je vložila prošnjo za pridruženje h ameriški socialistični stranki pod pogoji kakoršne imata finska in poljska organizacija. Glavni tajnik češke organizacije je sodr. Tom Pesek.

— Litvinska socialistična zveza v Ameriki bo imela svojo konvencijo v mestu New York ktera se prične 1. julija. Glavna točka na dnevnem redu je spojitve z ameriško socialistično stranko. Litvinci imajo sedaj 157 klubov s 3000 člani.

— Pravkar je izšel v glavnem stanu stranke zapisnik zadnjega mednarodnega social. kongresa v Copenhagenu. Vsebinsko je uredila sodruginja May Wood-Simos, tajnica ameriške delegacije. Zapisnik vsebuje vse resolucije, ki so bile sprejete na kongresu, in najvažnejše med temi se tičejo brezposelnosti, smrtne kazni, razoroženja, strokovnih unij, mednarodne solidarnosti, delavske legislative in pravice političnih begunov. Za sodruge, ki čitajo angleško, je ta zapisnik velike važnosti; ravno to velja tudi za klube. Iztis stane 5 et. Naročiti se lahko tudi pri tajniku Jugoslav. Soc. Zveze.

ODLOČITEV.

Spisal Etb. K.

(Konec.)

V neskladnem razpoloženju je koncipiral vzkie zoper sodbo v pravdi Malnar contra Potočnik, ko je pristopil šef in mu dejal:

— Jutri je banket v čast kolegi doktorju Vidrovču. Saj veste. Sedemdesetletnica. Spodobilo bi se, da pridete. Saj tudi jaz nisem zaljubljen vanj. Jezični dohtar stare šole. Ampak spodobí se vendar. Pa bodo tudi drugi ljudje tam. Nič ne škoduje, če se človek seznaní.

Velimir je prikal. In drugi dan je šel na banket. Predstavili so ga imenitnim ljudem in blago mu je bilo pri sreč., ko je čul tudi nekoliko hvale o odličnih študijah. Posadili so ga poleg gospodične

Julke, hčerke glasovitega doktorja Serniča, ki ima tri koncepimente in poslaniški mandat. Pozabil je, kakor sovraži vprašanja, ko je Julka naivno hotela vedeti za vsako maleukost na vseučilišču. Zazdelo se mu je, da ni na svetu zanimivejšega dekleta in zopet je bil srečen in ponosen, ko je spoznal, koliko več zna od nje. Pili so šampanjca, kadili pa samo specialitete in trabuke. Tudi godba je igrala in mnogo se je govorilo.

Šef mu je namignil, da bi napravilo dober vtisk, če bi se on kaj povedal — v imenu mladine. Velimir je bil razgret, ker so mu šli vinski duhovi že polagoma v glavo. To mu je dalo poguma. Gospodična Julka je odšla z mamó povpravljat lase in tako je dobil časa, da si je osvežil spomin na podobne govore, ki jih je bil slišal ali pa čital. Zazdelo se mu je, da se pripravlja nekaj važnega. Ko je nastala kratka pavza, je še potrkal z nožem na kozarec in vstal. Govoril je gladko in s povdankom. Bilo mu je, kakor da stoji nekdo neviden poleg njega in mu siffira. Logično so se vrstili stavki, vendar ni vedel povsem natančno, kaj da govori in kam meri. Bal se je le, da se mu ne utrga nit, pa si je zato neprenehoma sugeriral nekaj krepkega. Vmes se je vpletal občutek, da je ta hip vendar povzdignjen. Odlična družba poslušala njegove besede. Tako je govoril dobil nekako radikalno barvo in ko je Velimir sedel, je začumelo glasno ploskanje.

Prva mu je čestitala gospodična Julka, ki se je bila vrnila, ne da bi bil opazil. Nato so prihajali možki. Vsak je trčil z njim. Doktor Sernič je pa dejal:

— Imenitno ste govorili. A zdaj res ne vem: Ali ste naš pristaša ali nasprotnik?

Še preden je mogel odgovoriti, se je pa oglašil doktor Hruškovec: — Pravi govor za kandidature, haha! Tiha voda, mladi gospod kolega, kaj? No, pa mladih možič nam je treba. Toda tako ob strani, to ni nič. Viribus unitis mora biti geslo.

Velimir je bil srečen, da mu ni bilo treba odgovarjati, ker nikakor ni mogel ugeniti, kaj pravzaprav vse to pomeni. Le slutil je, da je previdnost najboljša.

Ko se je banket zaključil, se je razvila še prosta zabava. Ne da bi se bil kam silil, je bil neprenehoma v družbi, zdaj z gospodi, zdaj z damami. Njegov ponos je užival, kakor še nikdar ne. Ko se je pozno zvečer družba razhajala, ga je Julka vprašala, če je še kam namenjen in ko je zanikal, ga je mama povabila, naj jih spremi domov. Pri vratih pa je rekla, da jo bo veselilo, če jih kmalu obišče.

Ko je šel domov, je bil ves zmeden, a neizrecno zadovoljen. Potihoma je žvižgal, z rokami je mahal, kakor da sestavlja v duhu govore, a misli so se mu razhajale na vse strani. Ko je bil že v postelji, se je spomnil na Slavko: Škoda da me ni slišala. Hotel se je domisliti, kaj je pravzaprav govoril, a ni se mogel. V tem je zaspal.

Drugo jutro je prišel šef smeječ se v njegovo sobo. — To ste pa dobro napravili včeraj! Povejte mi: Kako pa to mislite? Ali hočete le v stranki voditi opozicijo, ali ustanoviti novo stranko?

Vladimir ga je debelo pogledal. Šef pa se je še glasneje nasmejaval.

— Nemara mislite, da ste preveč povedali. To se večkrat zgodi govornikom. A razumeli smo prav dobro. Pa imate prav. Veste, meni je nazadnje vseeno. Nekje mora biti človek. Zastave ne zapustim na stara leta. Toda če hoče kdo malo pomešati, mi je čisto prav. Le pametni bodite. Meni se zdí da z domačo opozicijo več dosežete.

Velimir ni vedel kaj reči. A šef se je le smejal. Opravila sta nekaj pisarniških reči in potem je odšel na sodnico. Bil je zelo razburjen. Kaj se prazprav godi? Stranka? Opozicija? Na vse to sploh še ni mislil. Če se je sploh kedaj v duhu bavil s takimi rečmi, se mu je zdela, da mora še mnogo študirati in si ohraniti neodvisnost, da more ostati sam sebi zvest. In tako je menda hotel tudi včeraj govoriti. Kako je tedaj v resnici govoril? Njegov položaj se je čudno izpremenil. Doselej se ni nihče brigal vanj. Zdaj so ga začeli vabiti odlični ljudje, ki so vplivali v javno-

sti. Tudi Julkino rodbino je obiskal in tu tukaj so ga vabili, naj prihaja večkrat ter mu naznanjal veselice, na katere so zahajali.

Njegovo življenje je postalo tako bujno, da se je čudil.

Gospodje so se z njim najrajši pogovarjali o politiki. Pazil je, da bi ne užalil nikogar, toda zatajeval ni svojih misli in pogostoma je prihajal z vplivnimi ljudmi v nasprotje in tedaj je trdovratno zagovarjal svoje nazore. Čim več je bilo takih slučajev, tem bolj so ga vabili v svojo družbo. O nekem gospodarskem vprašanju je napisal članek, ki se mu je zdel tak, da bi mu ne mogel ugovarjati nihče. A doktor Hruškovec mu je očital, da je to sama teorija; v življenju je vse drugače.

Tedaj so prišle volitve. Njegov šef se je zopet smejal in ga dražil:

— Aha, zdaj prihaja čas, Ali ste si že izbrali kandidature? Veste, zdaj bi morali biti pametni. Sami zase vendar ne opravite ničesar. Le zgaga bo. Agitirati boste in tudi škode boste napravili, sebi pa vendar ne pomagate. Če vas pa podpre stranka, ste na konju. Ampak pametni bodite, pa trdi. Saj me razumete.

Velimir ga je pogledal.

— Gospod doktor, pozabili ste, da itak še ne morem kandidirati.

— A, tako! Kaj res še niste trideset? Aha. Torej si mislite, da lahko agitirate brez škode. No, kakor menite. Ampak oni tudi potrebujejo agitatorjev.

— Pa tudi na to se nisem mislil.

— Kaj? No, meni že lahko zaupate. Saj sem vam že dejal, da mi je vseeno. Na svet pa nisem prišel še le danes. Kaj pa ste namerali s tistim člankom? Pa tisti koncept, ki ste ga včeraj pustili na mizi — kaj to ni načrt govora? No, veselili se ne bodo, če boste tisto govorili.

— Gospod doktor, kaj ste čitali, moji nazori, a namen je bil drugačen.

— Kakršen koli je že bil, Hruškovec gotovo ne bo všeč. Siعر pa vam ne pravim nič drugega: Jaz bi bil pameten, če bi bil na Vašem mestu.

Kamorkoli je Velimir prihajal, povsod so govorili o volitvah. Tudi Julkin oče je bil zdaj ves v politiki. Z njim se je še najmanj prepiral, da bi ne žalil dekleta, dasi mu je bilo včasih težko molčati. Enkrat pa ga je Sernič naravnost vprašal, če bi ne šel v nedeljo govorit na shod in tedaj mu je odgovoril, da ne, ker bi moral govoriti drugače, kakor bi gospodje pričakovali. Sernič ni več silil vanj. A dva dni pozneje ga je povabil dr. Hruškovec in mu povedal da se v kratkem ustanovi nov gospodarski zavod, za katerega bo treba ravnatelja. Razlagal mu je namen in ustroj. Nazadnje pa ga je kar uprašal, če bi ne prevzel ravnateljstva.

Velimir je bil čudno presenečen. To bi bilo povišanje nad vse tovaršice. A vendar se mu je zdela, da nekaj ni v redu. Reči ni mogel ne da. ne ne. Končno je dejal, da mora vendar premisliti in Hruškovec, kil je bil nemavado ljubezven, je odgovoril, da rad počaka štirinajst dni.

Velimiru se je v duši vnel boj, ki ga je silno razburjal, a mu ni bil jasen. Iskal je samoto, da bi mogel zbrati vse misli in si razbiti vse pojme. A čimdalje manj je imel miru. Še pogosteje so ga vabili v družbe in odražali njegove misli na vse strani. Za hip se je včasí vprašal, kaj bi rekla Slavka. Morala bi biti srečna. In vendar se mu je zdela, da bi ne bila zadovoljna. Videl jo je le malokdaj in nikdar ji ni govoril o rečeh, s katerimi se je največ bavil. Včasí si je očital, da je neodkrito srčen, a ta čut je hitro zatrl, rekoč si, da ji pripravljva srečo in da se zaradi nje bojuje sam s seboj.

Dnevi so hitro potekali in njegova nervoznost je narasčala. Če sprejme Hruškovecovo ponudbo, doseže njegov ponos še več nego je mogel sanjati. Pa vendar. — Sernič mu je enkrat v šali skrivnostno čestital in Velimir je bil v največji zadregi, ne vedoč, kaj naj odgovori. Julka je bila od dne do dne bolj ljubezniva in njena mama tudi. V pisarni in pri sodišču se je bilo kakor nalašč toliko dela, da se ni mogel oddahniti.

Tisto noč, preden je imel odgovoriti Hruškovec, ni mogel spati. Vsa preteklost se mu je ponavljala v mislih. Vse trpljenje je pre-

trpel še enkrat in vse nekdánje želje so vstale vnovi in se zilje v eno samo, veliko željo. Kaj je hotel drugega, kakor doseči — kaj — kaj? Kaj je hotel doseči? Mar ne tega, kar mu zdaj ponujajo? Kaj ga je gonilo in bodrilo in osveževalo njegovo moč, če ne ponos? In česar mora zahtevati ponos? . . . Pa vendar . . . Nekaj vendar ni v redu. Stvar ni čista. Drugače bi mu moralo biti vse jasno in dvoma ne bi bilo.

Do jutra se je valjal po postelji. Izmučen je vstal. Dopoldne je opravil neko razpravo, potem se je napotil k Hruškovecu. Šel je po ovinkih. Tako je prišel v ulico, v kateri že davno ni bil. Tukaj je stanoval neki krojač in Velimir se je iznenada spomnil, da mu je še dolžan za obleko in zimsko suknjo. Ta hip je občutil vso klavnost takih situosti in zazdelo se mu je, da ima na nogah verigo z ogromno kroglico. Kakor da ga je bič ošinil po plečih, je pohitel k Hruškovecu. Tam je bil tudi dr. Sernič s hčerko.

Hitro je opravil, kakor da bi se silno mudilo. Ko sta se s Hruškovecem pobotala, se je ta nasmehnul in dejal:

— Ali ste že mislili na to, da boste na novem mestu morali reprezentirati?

Tisti hip mu je čestital Sernič in z njim Julka. Bil je v taki zadregi, da je le ječlal o nepričakovani sreči, ne vedoč, kaj govori in kaj hoče. Sernič pa se je namuzal rekoč:

— Eh, meni se je tudi tako godilo. Pa to smo že davno vedeli vsi; saj nismo slepi. Le objamite jo pa pridite kar z nami na kosilo. Mama je itak tudi vsa zaljubljena v Vas . . .

Velimir ni vedel, če je ginjen ali presenečen. Julka je bila tako blizu njega in njene oči so bile tako svetle, njen dih tako gorak . . . objel jo je in potem . . . potem je bil kakor pijan.

Zvečer je bil zaročen in drugi dan imenovan za ravnatelja. Odhajal je iz pisarne s krepkejšimi koraki, s povzdignjeno glavo, kot človek, ki se zaveda svojega položaja. Le v očeh se mu je nekaj izpremenilo. Iz duše mu je izginil ponos in se ni hotel več vrtniti. Nekaj doslej tujega, navidez podobnega, a vendar vse drugačnega se je naselilo tam.

DETELJICA ALI TRIJE KRANJSKI FARJI.

Slike iz narodnega življenja.

V.

Tonček je drugo jutro malomarno sedel v gugalniku in čakal, da se zglosi cerkveni odbor. V glavi so se pojavljale razne misli, iz katerih so rastle načrti za bodočnost, ki so pa zopet ginevali, ko so pričeli dobivati nekaj določnega in jasnega.

Tonček je bil skozinskoz trezen. Od sinoči ni poskusil opojne pijače, radi tega se mu je tudi vse okoli njega zdela pustó in prazno in bežal je v sladko bodočnost . . .

Pred njim se je dvigalo mesto z velikimi sajastimi dimniki, iz ogromnih plavčev se je dvigal gost in črn dim proti nebu, ki je kot neprodirna plast branil solnčnim žarkom prihajati na zemljo. Okoli plavčev in tvornic so stale borne kočje delavcev, pred katerimi so se igrali brezskrbni otroci delavcev v cestnem prahu. Bledé in izstradane delavske žene so tavale kot sence po ulicah: V plavčih je delavec drl znoj curkoma po razoranih in upadlih obrazih . . .

Sredi bornih delavskih koč se je dvigal ponosno božji hram, poleg njega pa lično župnišče, v katerem je gospodaril star, bolehav in sivolas župnik, katerem je bilo zapisano že na čelu, da se preseli kmalu v večnost . . .

Tonček se je zgenil v gugalniku. Počasi je sedel po škodlični črne kave in jo srkal v predsledkih kot človek, ki si noče izgubiti niti upogleda v bodočnost. Zagalgal se je, z roko je pogladil vroče čelo, na katero so silili lasje, oči so pa zrle in gledale nekaj, kar je v njegovi duši vstvarjalo veselje in radost . . .

Daleč, daleč onkraj Atlantika leži stari in sivolasi župnik na mrtvaškem odru. Župnišče v ameriškem slovenskem Rimu je prazno. V župnišče silita njegova prijateljca Kranjski Janez in Nožev Janeček, pred vhodom pa stoji on in z roko daje znamenja, da mo-

rata nazaj, da za njiju ni prostora v župnišču. Tovarša se umakneta in mu kažeta pesti. On pa odide v farovž in sede oblastno na bogato izrezljan stol, ki je podobno prestolu. Od bornih koč se mu vije dolga procesija . . . stari in mladi, sami izmozgani in izsesani ljudje, ki se mu že od daleč klanjajo do tal. Vsi morajo mimo njega. Prihajajo drug za drugim in spuščajo denar v malho, ki visi ob prestolu; njih oči pa ponižno vprašujejo: "Ali je dosti?" Denar pada v malho, zveni . . . ali malha je vedno prazna, ker nima dna. Zdjaj prihajajo zastopniki jeklarskega trusta, nesejo težke vreče zlata in srebra. Ko praznijo vreče v malho, se smehljajo kot rimski avguri v paganskih svetilišnih. Zadnji del procesije tvorijo neki Niči. V njih rokah ni opaziti daril in njih koraki ne zvenijo ponižno in pohlevno. Glave nosijo po konci, iz njih oči gleda bojevitost, ko se bližajo prestolu. Bliže in bliže so, nakrat so pred prestolem: "Smrkovec, poberi se s stola . . . Kralji v ameriškem slovenskem Rimu smo mi" prihaja tako odločno, grozeče in silno iz njih ust, da se prestol zaziblje kot žitni klas, ko drvi preko žitnega polja divji orkan . . .

"Pr . . . h — i" je zaklel Tonček v gugalniku glasno in nekam bolestno. Iz kota sem je zabrečala muha, katero je enakomerna in prijetna toplota v sobi prebudila iz spanja. Njeno brenčanje je bilo podobno krohotu škodoželjnega škrata, ki je tako dražeče vplivalo na razburjene živce Tončka, da je z desnico napravil velik kolobar po zraku kot bi jo hotel vjeti.

Zdjaj je nekdo potrkal na vrata boječe in rahlo, kot bi se ne upal v sobo.

"Notri" je glasno zaklical Tonček, katerega je boječe trkanje na vrata zopet poklicalo v realno življenje.

V sobo je stopil Tepčev Janez, ponižno držeč klobuk v roki. Za njim se je prikazal Miha Boječ in drugi. Zadnji je bil Jaka Bistrogled.

"Dobro jutro gospod župnik", so ponavljali pohlevno drug za drugim, ko so okorno stopali čez prag in se bližali gugalniku, na katerem je oblastno sedel Tonček in zaničljivo gledal prislece, ki so mu prinašali denar za svetnike.

"Bog ga daj", je lokavo rekel Tonček. "Pa ste prinesli denar?" "Smo, smo, pa nekaj malega," je ječlal Tepčev Janez.

"Koliko?" je lakomno vprašal Tonček.

"Ej, gospod župnik ne zamerite," je pričel Miha Boječ. "Časi so hudi, ljudje ne delajo, nabrali smo le \$280 . . ."

"No, nekateri tudi nočejo dati", je segel pogumno vmes Jaka Bistrogled. "Ljudje govorijo, da gospod živijo preveč potratno in zapravljajo denar, ki ga darujejo farani v božjo čast."

"Ka — a — a — aj?" se je jeze rdeč zadril Tonček in skočil z gugalnika, da sta Tepčev Janez in Miha Boječ prestrašena stopila za korak nazaj. "Kdo govori, da živim potratno?"

"Kdo! — — — Ej, ljudje," je poredno dejal Jaka Bistrogled.

"Ti ti govoriš", je zarezal Tonček. "Ti sleva neumna boš kaj takega očital svojemu dušnemu pastirju, ki je namestnik božji na zemlji. Ti lažnjivec in obrekovalec hudobni . . ."

"Gospod župnik! Jaz nisem lažnjivec, marveč govorim resnico", je glasno govoril Jaka Bistrogled in stopil proti Tončku.

"Ven, odpadnik," je zakričal Tonček in pokazal s prstom proti vratom.

"Meni ne bo nihče kazal vrat v farovž", je odločno rekel Jaka. "Dosti mojih žuljev je v farovžu in cerkvi."

"Ali ste čuli možje katoliški?" je dejal Tonček in se obrnil proti

ostalim odbornikom. "Vpira se svojemu župniku, namestniku Krista, ki nas je s svojo smrtjo odrešil na križu . . . Primito odpadnika in ga vrzite na cesto."

Odborniki so bili neodločni. Jaka je bil njih prijatelj in tovarš, Tončka so se pa zopet bali, ker je imel ključ od nebeskih vrat.

"No, lepi katoliški možje ste", je hitel Tonček, ko je opazil neodločnost na njih obrazih. "Odpadnika se bojite . . . mogoče ste z njim še v tajni zvezi? . . . Tako, tako ste vi pokorni materi cerkvi," in zažugal je s prstom.

"Grem", je rekel Jaka z nekim posebnim povdankom, "ker nočem, da bi se sprl in pretepjal radi hinavskega farja s svojimi tovaršči, s katerimi sem živel vedno v prijateljstvu."

"Poberi se bogokletnež! . . . Ven odpadnik! . . . Ali nima nihče toliko poguma, da bi ga vdaril s pestjo po brezverskih umazanih ustih", je rjovel Tonček penast okoli ust.

Jaka je pri vratih obstal in se obrnil: "Čas bo prišel, ko bodo moji tovaršči tudi spregledali . . . Mrena jim bo padla raz oči . . . takrat boš ti . . . hinavski far letel iz farovža" . . . zažugal mu je in zgenil je na ulici v ljudski množici, ki je drvila križem po opravkih in se ni brigala za dogodke v hišah.

"Ali ste čuli . . . Boga je klel," je rekel Tonček in obrnil hinavsko oči proti nebu. "Oče nebeski odpusti mu, o Marija, mati božja, pripelji tega grešnika zopet na pravo pot . . . Sklenil je roki in premikal je ustnici, kot bi molil . . ."

V sobi je nastala tihota. Cerkev nih odbornikov je bilo sram in v zadregi so povесili oči.

Tonček je potuhreno iz pod čelja pogledal cerkveni odbor, da bi videl, kako je včinkovala komedija na njega, potem pa sladko pričel:

"Tega grešnika vam priporočam v molitev . . . Tudi jaz se ga bom spominjal vsaki dan in priporočal milosti matere božje . . . Zdjaj pa napravimo račun. Moram k premlotljivemu knezškofu in mudi se mi."

Tepčev Janez je pričel šteti denar. Roka se mu je tresla in govoril je polglasno. "Dvesto in osemdeset dolarjev in petnajset centov", je rekel Janez nekam boječe, ko je položil zadnji nikel na mizo?

"Ali je to vse?" je vprašal Tonček osorno.

"Vse", so komaj slišno odgovorili odborniki.

"To je premaló", jih je podučeval Tonček. "Najmanj petsto dolarjev je treba, ako hočemo imeti svetnike. Svetniki so dandanes dragi. Časi so minoli, ko so jih ljudje lahko gledali zastoj. Upam, da bodete primankljaj kmalu nabrali in si tako pridobili večno zaslužene v nebesih. Pojdite od hiše do hiše, kar storite za cerkev, storite za Kristusa . . . Z bogom!" Pograbil je denar in odšel v drugo sobo.

Odbor je sprva gledal debelo. Marsikateri bi bil rad Tončku povedal, da bo vse zvršil za cerkev, da si pridobi večno izveličanje. Ker pa Tončka le ni bilo iz sedne sobe nazaj, so pa pričeli umevati, da jih je odslovil.

Komaj so bili odborniki na cesti, se je Tonček zarežal kot satan. "Ha, ha, hehe — hihihi — greenhorn, mi je rekel. No, škoda da ni Kranjski Janez poslušal v drugi sobi, kako sem vlekel stare Američane — —"

Sodr. John Petrich je gl. zastopnik "Proletarca" za Youngstown in okolico.

Pooblaščen je pobirati naročnino, kolektati oglase in urediti sploh vse posle tičooče se agitacije lista.

Direktorij.

Ni je bolj vesele misli nego "jaz imam v banki DENAR" Začnite z vlogo danes. 3% obrestil. Industrial Savings Bank 2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Vlog čez pol milijona dolarjev. Odprto v soboto od 6 do 8 ure zvečer

"Mož z batom" pripoveduje svoje doživljaje.

tom produkeije in izmenjave konsumov, s Kranjci. Tr prefriganeci se niso hoteli pravnik držati geala, svoji k svojim. Skubili so tuje, pečali se sploh s tujei in postali bogataši s tujei. Ta "rajtenga" pa ne hodi vkup člankarju, ki je v izkoriščanju, napredku in kulturi et tuti fruiti, "avtonomen."

Zadnjič sem obljubil, da povem, kako je bilo ob obalu michiganskega jezera, na farmah. Moj namen, da sem jo mahnil tje kaj, ni bil, da bi kupil farmo, ampak, da bi nadaljeval započeto a ponesrečeno fisaenje.

Prva moja naloga je bila torej, ko sem stopil na farme, da poiščem mrčes za vado. V ta namen izvlečem iz torbe velik kuhinjski nož ter začnem razkopavati, kjer se mi je za delo, da je bolj možvirnato. Brskal in kluval sem celo dopoldne po pečeni zemlji, pa vse zastoj, o mrčesu ne duha ne sluha. Tu pa tam se je vzdignila iz pod grude, ki jo je privzdignil nož, — jata komarjev in drugih skakalcev in rilčarjev, kakor kajjih pastirjev, rjavih kobilic, pa nekaj črnih murnov, toda plazečega mrčesa, katerega bi nujno potreboval za prijetje "bullheadov in "suckerjev", ni bilo. Poskusiti sem hotel svojo srečo malo višje, kjer je svet napet in suh, pa brez vspeha. V teh krajih niti kobilic ni bilo pa kajjih pastirjev. Absolutno nič družega ni bilo nego pesek in pa osat, raztresen po planjavi, prašan in vel, kot bi ga nanesla kraška burja.

Uvidevši, da ne bo nič a fisaenjem, sem sklenil, da -jo mahnem na kolodvor ter da kupim ticket za Milwaukee, kjer sem sklenil, da ostanem do zadnjega dne morjih počitnice. Rečeno storjeno. Ko sedim v kupeju Chicago North Western železnice, na potu v Milwaukee, se spominim nenkrat, da še nisem čital Glasila. Vzame ga s torbe in grem nad članek "Za nobeno stvar se ne zanimamo". Prečitam ga od začetka do konca, pa mislim: je li to res? Ali se res za nobeno stvar ne zanimamo? Nak, pisec je tole stvar strotental kar takole, brez vsake utemeljitve. Le čakaj, precej bomo sešteli kako in kje smo vse zainteresirani...

Imamo slovenskega milijonarja, ki ima tovarno za izdelovanje postelj in slovenskega pivovarja; grešno je po piscu članka seveda le to, ker niso milijonov znesli skupaj Kranjci. — Imamo v kaliforniji nekaj bogatih farmerjev, ampak grdobija njih bogastva odseva po člankarju le iz dejstva, ker niso pridobili premoženja po-

Za nobeno stvar se ne zanimamo? — Neumnost! Šur se zanimamo; pa še kako! Za kranjski kšeft se zanimajo. "Svoj k svojim" pomeni pa v slovenskem "laingviču": za cirku se zanimajo.

Mogoče je pa mislil člankar povedati, da se premalo zanimamo za cirku, kdo ve? To bi bil —če ne bi bila tudi cirku mednarodna edini naroden biznis; drugo je vse mednarodno; kajti v Ameriki ni nič kranjskega kapitala in celo na Kranjskem ne dosti.

Sicer pa more zavednega delavca malo brigati, kako bodo ali kako naj pridejo posamezniki, ki čutijo v sebi poklic postati biznismani, do kapitala. To si bo oskrbel že vsak sam brez javne reklame pod uvodnimi članki lista, kateri sliši splošnim članom organizacije...

S temi mislimi sem odložil Glasilo in se podal v "Smoker". Zvečer ob 9 uri sem dospel v Milwaukee, socialistično mesto in sem se nastanil na prvi Evni. O Milwaukee — pa prihodnjik. Pristimem ta teden za celih \$27.70.

Table with 2 columns: Name, Amount. Title: Tiskovni fond. Includes entries like Preje izkazano \$89.28, V. Cajnkmar, St. Louis, Mo., 1.00, etc.

Na znanje vsem sodrugom in čitateljem.

S prihodnjo izdajo prične izhajati v "Proletarcu" socialen roman "Mati", ki ga je napisal svetovnoznani ruski pisatelj Maksim Gorkij. Snov je zajeta iz ruske revolucije. Prinašamo ga kot ponotis iz soe. dnevnika v Ljubljani, "Zarja."

V isti izdaji bo končana tudi prva seria slik iz narodnega življenja "Deteljica ali trije kranjski farji." Ostala snov se odloži za nedoločen čas.

Izmučen.

Vi ste gotovo opazili, da se ob tem letnem času vedno počutite utrujene da do cela izmučene. Razvidno je, da rabite kake vrste okrepeila in tonika, ki vas napravljajo zopet sposobne za delo. Kot takovo sredstvo vam nudimo Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Ono spodbuja prebavne organe k večjemu delovanju, jih obenem ojačuje ter jim dae ustrajnost. Zamoremo vam priporočati ga v boleznih želodea in drobovja, kakor tudi v boleznih krvi in živecev ter v vseh nedrednostih vašega zdravstvenega stanja, ki so združene z zgrubo teka in telesne jakosti, s pomanjkanjem energije in z izmučenjem. Mi ga zamoremo nadalje priporočati v boleznih jeter in obisti, za revmatizem in gotove vrste glavobola, kadar se pokaže potreba, da je treba povse izčistiti celi sestav.

V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave. Chicago, Illinois.

Advertisement for Dr. Richterjev Pain-Expeller. Includes text: "Look Out! You'd better take care of Yourself", "Glavobol, bolečine v grlu, v prslih in straneh, slabe zleza in drugi znaki prehlade ne bodo imeli nevarnih posledic, če bodete rabili Dr. Richterjev Pain-Expeller".

Importiran starokrajški tobak vsake vrste. VAC. KROUPA, 1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

L. STRAUB URAR. 1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR! IG. KUŠLJAN GOSTILNICAR. 229-1st Ave., Milwaukee, Wis.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Za dobre fotografije SE OGLASI pri Wilke. dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine. 1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

Skladišče čevljev. Domača tvrčka. Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljajna dela. JOSIP JECMENJAK, lastnik.

NAJBOLJŠA KUHINJA! Billiards, Pool Table, Prenosišča za potnike. P. Perič, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill.

Naznanilo. Občinstvu naznanjamo, da je naša pomladanska zaloga moških in dekših oblek z novo zalogo popolnoma in sicer z novim in zadnje mode blagom najboljšje kakovosti. J. J. DVORAK & CO.

Zdravljenje v 5 dneh Varicocele Hydrocele. Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago. Opdrto: 8 jutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 jutr. do 4 pop.

"NATURALIZACIJSKI ZAKON" se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki že le postati državljani Zed. držav. Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sohr. Fr. Petriču, 1830. So. Center Ave., Chicago, Ill.

DOBRO SLUŽBO. lahko dobi vsak mladenič ali gosposodična na železnici ali pa pri "brezžičnem brzojavu". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenic in se spozna po varstveni znamki s sidrom.

ALOIS VANA — izdelovatelj — sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač. 1837 So. Fisk St. Tel. Čanaj-1406

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA. Najpripravnejša in najcenejša parobrodna črta za Slovence in Hrvatse.

PHELPS BROS. & CO. Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York. Zastopnik za Zapad: K. W. Kempf, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.

Največja trgovina. Vse blago prve vrste! Dve prodajalne: JOSEPH H. MILLER et Comp., 917 Woodland in 6030-6032 St. Clair ave. Cleveland, Ohio.

ROJAKI v Waukeganu! B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan. DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio.

POZOR DELNIČARJI. ki še niso dobili delnic B.J.D.T.D. v upravnistvu je še nekaj delnic B., katere čakajo, da se odpošljejo tistim delničarjem, ki niso oglasili zanje.

Jako važno vprašanje? "Ali sem že postal zaostala naročnina na "Proletarca"?" Še ne! — Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvaškim delavcem "Radniško Strabo".

Spomladanske in letne "Nobby obleke" po zmerni ceni za odrasčene in mladeniče. Najnovejše mode. LAWDALE CLOTHING HOUSE. Rudolph Layer, lastnik.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji. Ant. Schnabl, car. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill.

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaji pri H. SCHWARTZ, 16—18 N. Halsted St., Chicago.

POZOR! SLOVENCII POZOR! SALOON s modernim kegljiščem. Sveže pivo v sodčkih in buteljnah in druge raznovrstne pijače ter unijah smodka. Pridobite mu nove naročnike.

MARTIN POTOKAR, 1625 So. Centre Ave. Chicago. Valentín Potisek GOSTILNICAR. 1237-1st St., La Salle, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D. Izkušen zdravnik. Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

J. Kosirnik, krojač. izdeluje nove obleke, čisti, lika in popravlja. Cene zmjerne. J. Kosirnik, 3708 W. 26th St. Tel. Lanwdale 1761. LOUIS RABEL moderno urejen salun NA 480 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.